

Simona Zavratnik Zimic

POGOVORI S KOROŠKIMI SLOVENCMI. O ETNIČNI IDENTITETI, SLOVENŠČINI, DVOJEZIČNI VZGOJI IN SAMOPODOBI¹

V 'Pogovorih s koroškimi Slovenci', skušamo povedati nekaj besed o etnični identiteti in njenih manifestativnih oblikah, kot le-te nastajajo in se oblikujejo v slovenski etnični skupini na južnem Koroškem. Tematika identitete je gotovo eno tistih zanimanj, ki mu gre v današnjem času velika mera pozornosti, na kar kažejo številne raziskave v družboslovju. Velika aktualnost tovrstne problematike nas ne bi smela presenečati. Problem samoprepoznavanja, iskanja osebne in mnogih skupinskih identitet, ima v moderni dobi za posameznika še posebno težo. Nenazadnje gre za iskanje življenjskega smisla v vprašanih kot: Kdo sem? Kdo naj bi bil? Zakaj je moja podoba o sebi drugačna od tiste 'družbene'? Kdo smo 'mi', kdo so 'oni'?

Oblikovanje (nastajanje, spreminjanje, izginjanje) etnične identitete je tako široko zastavljeno vprašanje, da ga ni moč skromno predstaviti, še manj korektno analizirati, v enem samem tekstu, ne glede na njegovo teoretično ali aplikativno naravo. Zato smo naše zanimanje usmerili v predstavitev nekaterih relacij, ki se v tem primeru kažejo kot bistvene. Slovenska identiteta na avstrijskem južnem Koroškem ima temelje v dvojezični socializaciji, lomi pa se ob jezikovni in etnični samopredelitvi oziroma samopodobi. Podobe istovetenja so tako etnične ali jezikovne, oziroma, kar je najpogosteje, sovpadanje obojega.

Preden bomo v tekstu strnjeno prikazali nekatere značilnosti slovenske identitete in tudi probleme, ki jih je v tej zvezi moč identificirati, je prav, da povemo nekaj o namenu, ki smo ga zasledovali, ko je ta tekst nastajal. Izpostaviti gre predvsem dva cilja: Prvi je, ujeti del občutenja etnične pripadnosti slovensko govorečih koroških Slovencev ter drugi, zanimajo nas predvsem osebna občutenja sogovornikov, etnična samopodoba kot dinamična sestavina vsakdanjega življenja. Bistvena bi bila sledeča spraševanja: Kako 'funkcionira' slovenska identiteta v različnih vsakodnevnih situacijah; kdaj je le-ta lahko konfliktna; kdaj bolj in kdaj manj zaželen; kdaj ovira ali breme; kako različno je doživljanje 'biti Slovenec' v različnih

predelih Koroške in kako je 'situacijsko pogojeno'.

Metode: polstrukturirani intervjuji in 'opazovanje z udeležbo'

Nedvomno najprijemljivejša metoda, ki lahko nudi odgovore na tako postavljena vprašanja, je delo na terenu. V pogovorih z

1 Mohorjeva založba, Celovec - Ljubljana - Dunaj, 1998; prevod povzetka v nemščino: dr. Pavel Apovnik; izdajatelj: Krščanska kulturna zveza, Celovec in Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, Celovec.

2 Knjižica 'Pogovori s koroškimi Slovenci. O etnični identiteti, slovenščini, dvojezični vzgoji in samopodobi' je nekoliko preoblikovana in dopolnjena verzija diplomske naloge 'Etnična identiteta pri koroških Slovencih', s katero sem leta 1995 diplomirala na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Pri nastajanju prvega teksta, za katerega je dobesedno bilo 'treba iti po material na teren', je pomembno sodelovalo precej posameznikov in institucij. Zlasti mentor dr. Stane Južnič in somentor dr. Miran Komac s Fakultete za družbene vede ter dr. Marija Makarovič, tedanja strokovna vodja Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik iz Celovca. Diplomsko raziskavo sta finančno podprla Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik in Krščanska kulturna zveza v Celovcu ter Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo v Ljubljani.

našimi sogovorniki smo uporabili polstrukturirane intervjuje, ob tem pa smo skušali kar najbolje opazovati kontekst koroškega vsakdanjika in hkrati dati pripovedovalcem možnost vpletanja širših individualnih zgodovín, ki so pomemben referenčni in analitični okvir interpretativnem delu raziskave. Terensko delo pravzaprav edino nudi pristen stik s samim življenjem, kar je pri takih raziskavah pravzaprav najpomembnejše. Metoda opazovanja z udeležbo temelji na aktivni participaciji, stiku in sobivanju z ljudmi in kulturo, ki je predmet raziskovanja³.

Intervjuje smo opravili na področju treh južnokoroških dolín, kjer avtohtono biva slovenska etnična skupina, v Podjuni, Rožu in Žilji. Časovni razpon terenske raziskave obsega obdobje treh mesecev - junij, julij in avgust 1995, ko so bili pogovori opravljeni. V intervjujih je sodelovalo 51 pripovedovalcev, pri čemer je pri nekaj pogovorih sodelovalo več oseb, ponavadi predstavniki treh generacij ali vsaj staršev in otrok. Kriteriji pri izbiri sogovornikov so bili geografska razporeditev, spolna, starostna in izobrazbena struktura.

Pri regionalnem ključu smo si prizadevali za enakomerno zastopanost. Iz Podjune je sodelovalo 23 intervjuvancev, od tega 8 moških in 15 žensk; iz Roža je intervjuvancev 16, 8 moških in 8 žensk; iz Zilje pa 12, od tega 9 moških in 3 ženske. Glede na spolno strukturo je razmerje uravnoteženo, 25 moških in 26 žensk. Starostna sestava je različna, najnižja meja je letnica rojstva 1975, zgornje meje nismo določali. Po opravljeni raziskavi ugotavljamo, da so najstarejši pripovedovalci rojeni okoli leta 1910. Tudi izobrazbena struktura je močno različna in obsega domala vse stopnje šolanja, od glavne šole, poklicnih šol, gimnazije do višje in visoke izobrazbe.

Trajanje intervjujev je bilo precej različno, od 45 minut pa vse do dveh ur in tudi več, ko se je uradni pogovor prevesil v neuradnega. Vse intervjuje smo opravili v slovenščini, največkrat so intervjuvanci govorili rožansko, podjunsko ali ziljsko narečje oziroma lokalne govore. Nekaj intervjuvancev je govorilo knjižno slovenščino. Večino intervjujev smo zapisovali, le redke smo posneli. Vzrokov, da smo se odločili za zapisovanje in nismo vztrajali pri snemanju, je vsaj nekaj. Od občutljivosti teme in zato večje pripravljenosti pripovedovanja brez magnetofonskega traku do prisotnega strahu pri izrekanju nacionalne in jezikovne pripadnosti ter skrbi za anonimnost

podatkov. Nenazadnje pa je bila prisotna neka mera negotovosti tudi zaradi neznanosti raziskovalke.

Raziskovalna vprašanja

Ožji predmet, ki mu v tem tekstu posvečamo pozornost, je etnična/narodna identiteta, kot se le-ta oblikuje v procesih socializacije. Subjekt našega zanimanja je slovenska manjšina na avstrijskem Koroškem, izpostavljamo pa proces oblikovanja identitete in proces socializacije, kjer se to "dogaja".

Osrednje vprašanje, ki ga zastavljamo, bi bilo naslednje: *Kako se oblikuje etnična/narodna identiteta pri pripadnikih slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem in kateri dejavniki so za kontinuiteto slovenske identitete najpomembnejši?* Rezultati pa bi morali dati del odgovora na vprašanje: *Kakšne so perspektive slovenske identitete na Koroškem?*

Tako zastavljeno vprašanje je nedvomno preambiciozno. Torišča našega zanimanja smo v tekstu usmerili v prikaz štirih relacij, ki bi lahko prispevale k odgovoru na vprašanje, kako "nastaja" slovenska etnična identiteta. Zanimajo nas:

1. Proces (dvojezične) socializacije, s čimer mislimo na vzgojo v maternem jeziku - v procesu, ki se začne v najbolj intimni instituciji, to je družini ter nadaljuje v vse bolj formalnih ustanovah, pa naj gre za vrtec, šolo, podjetje, politično stranko itd.
2. Jezikovna opredelitev, kjer ima veliko vlogo samo dojemanje in vrednotenje materinščine, nadalje njena raba in 'uporabnost' ter seveda znanje slovenščine.
3. Istovetenja in neistovetenja na relaciji manjšina - večina - matica. Tukaj gre ta trikotnik, kjer se oblikujejo različni odnosi med tremi dejavniki. Manjšina tako tvori različne vrste relacij do večine (najmočnejša vez je državljanstvo, politične svoboščine in ekonomska moč), matice (vez je emocionalna, to je etnična pripadnost) in tudi znotraj same manjšine, kjer smo priče pluralnosti odnosov.
4. Etnična samopodoba ali tudi samoopredelitev, ki pravzaprav podaja vpogled v spekter samopodob naših sogovornikov. Ti so po lastnih življenjskih izkušnjah postavljali sebe in druge v podobe 'biti Slovenec' na avstrijskem Koroškem.

V pogovorih s koroškimi Slovenci smo skušali pozornost nameniti vidiku, ki bi bil zajet v vprašanju: kaj se dogaja znotraj

manjšine. Tako sledimo Komacevi tezi (1987, 1990) o manjšini kot subjektu lastnega razvoja, pri čemer manjšina ni statična tvorba, temveč ima lastno logiko razvoja, ki jo pogojujejo vplivi države, v kateri biva, odnosi z matico in lastna politična ter druga dejavnost. Menimo, da je vsaka etnična manjšina 'nekaj posebnega' in unikatnega, zaradi česar je potrebno govoriti o lastni subjektiviteti. Razlikuje se namreč tako od večinskega kot matičnega naroda, čeprav z obema deli nekatere skupne elemente. Zaradi vplivanja dveh različnih kulturnih sistemov pa nastane unikatnost manjšine.

To kar se mi zdi zlasti pomembno izpostaviti, je dejstvo, da se je na osnovi metode terenskega dela, tako formalnih kot neformalnih intervjujev, skozi pripovedovanja naših sogovornikov pisal temeljni del knjige. Intervjuvanci tako podajajo projekcijo koroškega vsakdana skozi najobčutljivejše teme tega prostora in časa: dvojezično socializacijo, možnostjo uporabe slovenskega jezika, etnično samopodobo in nenazadnje etnično identiteto. Slednji družbeni konstrukt predstavlja orientacijsko točko v posameznikovem življenju in prav zato vključuje njegove najintimnejše in najpomembnejše vsebine.

1. Dvojezična socializacija: vzgoja od domačega praga, pa naprej v šolo...

Temeljni socializator dvojezičnosti je družina, vsi drugi so manj pomembni. V koroškem kontekstu to pomeni vzgojo v slovenskem jeziku. Gre za dva modela, od katerih eden favorizira dvojezično vzgojo, drugi enojezično slovensko vzgojo, ki naj traja do vstopa v šolo.

Kateri koli od teh modelov pomeni zavestno odločitev staršev za učenje slovenščine. Stik otroka z okoljem zunaj družine, ponavadi s skupinami vrstnikov, je praviloma stik z drugo kulturo. Tu 'se lahko obrne v nemško stran', saj ima dominantna kultura večjo moč že s tem, ko vsi vrstniki govorijo nemški jezik, slovenski je prejši posebnost. Upoštevati moramo okolje, ki je lahko popolnoma nemško do skoraj popolnoma slovensko.

Posebno vprašanje je, kaj se dogaja s slovensko identiteto v etnično mešanih zakonih. Splošna tendenca, ki jo opažamo pri mešanih zakonih je, da ti v večini primerov pomenijo pot v nemško enojezičnost, pri čemer pride posledično do identifikacije pripadnika manjšinske

skupine z dominantno skupino. Prevladuje mnenje, da ima slovenska identiteta večjo možnost nadaljevanja, če je mati Slovenka. Mati je tista, ki je več z otroki in ki naj bi jih naučila slovensko. To lahko povsem drži, čeprav gre v prvi vrsti za neke druge karakteristike, ki odločajo, ali se bo v družini govorilo slovensko. Najbrž ni mogoče pojasnjevati ohranitve slovenščine s takšnimi družinskimi vzorci kot denimo patriarhalen vpliv očeta Slovenca ali tradicionalna zadolženost slovenske matere za dvojezično vzgojo, čeprav je tudi to lahko res. Dvojezičnosti vsekakor ni brez zavestne odločitve in trdega dela zanjo.

Največje možnosti za razvoj slovenske identitete so v primarni socializaciji, vsekakor prej, preden stopi posameznik na pot institucionalne 'obdelave', ki se prične z vrtcem in šolo ter se kasneje celoživljenjsko nadaljuje v vseh drugih ustanovah.

Naloga šole je naučiti knjižni jezik in tako 'preseči zgolj' narečno obvladovanje slovenščine. Zaradi skopo odmerjenega časa se jezika ni mogoče naučiti v šoli, če ni predhodnega znanja iz družine. Odločilnega pomena je in odnos učiteljev do slovenskega jezika. Ni vseeno, če je učitelj slovenščine slovenskega porekla ali ne. Drugi problem so prijave k slovenskemu pouku.

Cerkev je pomembna za velik del Slovencev, njen vpliv pa je v primerjavi s preteklostjo manjši. Vpliv izgublja pri mladini in tistem delu Slovencev, ki so politično levo usmerjeni. Še vedno pa ni Slovenca, ki bi cerkvi oporekal pomen in zasluge za slovenski jezik. Opozoriti velja še na regionalni vidik. V Zilji ima verska dejavnost pomembnejšo vlogo pri prezentaciji slovenstva kot drugje, saj je cerkev eden redkih javnih prostorov, kjer se slovenščina sploh govori.

Vsi drugi mediji oblikovanja slovenske identitete so v primerjavi z doslej navedenimi manj pomembni. Če osnove ne dajo družina, šola in morda še cerkev, je ne morejo niti politične ali kulturne organizacije ali denimo slovenski mediji.

Manjšinske organizacije, tako politične kot kulturne, so za manjšino življenjskega pomena. Brez kulturne dejavnosti bi slovenska manjšina izgubila velik del lastne subjektivitete. Ena ali več osrednjih političnih organizacij - skupno predstavništvo ali politični pluralizem znotraj manjšine - je eno najbolj diskutabilnih in aktualnih razpravljanih. Intervjuji kažejo, da prevladuje težnja po skupnem predstavništvu, ki ne bi bilo levo ali desno politično orientirano. Kritika

intervjuvancev k delovanju političnih organizacij je zelo ostra.

Gospodarske samostojnosti slovenske manjšine takorekoč ni, zato tudi redka slovenska podjetja ne morejo imeti bistvenega vpliva na slovensko identiteto. Lahko vplivajo na večje občutenje pripadnosti 'slovenstvu' pri tistih, ki so v slovenskih podjetjih zaposleni. Nekaj tega je zaslediti v Celovcu.

Mediji pomenijo možnost poročanja o lastni dejavnosti, prav tako pa tudi sporočanja prisotnosti, kar je pomembno za samo manjšino kot tudi za njene odnose z večino. Za slovensko identiteto so pomembni predvsem zaradi knjižnega jezika, ki se na ta način uči in utrjuje.

Stiki s Slovenijo so pomembni zaradi občutka istovetnosti, kar pa gre relativizirati. Istovetnost je jezikovna in kulturna, ne pa tudi denimo politična. Nekateri elementi, ki jih nismo posebej izpostavili, a so se izkazali za pomembne s strani sogovornikov, so psihološke narave; gre predvsem za osebnostne lastnosti.

Posameznik pa seveda ni zgolj objekt, v katerega družba izrisuje ustaljene vzorce, ki so v takih primerih praviloma večinski. Poleg tega, da individuum zavestno selekcionira vplive iz okolja, tudi sam proizvaja lastne vzorce in jih posreduje v družbeni prostor. Tako prihaja do dvosmerne komunikacije, kar je za manjšinske skupine izredno pomembno. Brez izmenjave informacij namreč ni možna komunikacija med različnimi etničnimi skupinami. Podajanje informacij o sebi in s tem opozarjanje nase pomeni prisotnost 'druge', 'manjše', 'manjšinske' etnične skupine, kar bi se moralo avtentično odsliskovati v čim širšem spektru družbenega življenja.

2. O jeziku: Kdaj slovensko, kdaj nemško...

Gotovo najpomembnejši dejavnik komunikacije je jezik. Jezikovna in narodnostna opredelitev sta se pokazali za ključni vprašanji istovetenja s slovensko etnično skupino.

Pri jezikovni opredelitvi dobimo pričakovano sliko; nemščina je jezik javne rabe, slovenščina vse bolj dobiva status zasebne ekskluzivnosti. Da je komunikacija na Koroškem determinirana z močjo, vidimo v opisih naših pripovedovalcev. Slovensko govoriš doma ali v dobro poznanem krogu; nadalje, če za sogovornika veš, da je Slovenec; ko gre za emocionalno vezanost na slovenščino kot

prvi govorni stik ali kot provokacijo. Nemščina je jezik javne rabe, pri čemer bi lahko navedli dve 'pravili'; prvo je, da govoriš nemško, če nekoga ne poznaš in drugo, nemško govoriš vedno, ko je prisoten nekdo, ki ne zna slovensko.

Opažamo, da na rabo jezika vpliva več dejavnikov, med njimi najopaznejše generacijske razlike (slovensko govori predvsem starejša in srednja generacija, mlajša manj); nadalje znanje slovenskega jezika (skopo znanje, neobvladovanje strokovnega izrazoslovja in novih besed) ter vpliv okolja (pretežno slovensko ali pretežno nemško okolje vpliva na možnost ali nemožnost govoriti slovensko). Posebno vlogo pri oblikovanju jezikovne kulture ima šola. Slovenščina je imela, razen pri nacionalno osveščenih učiteljih, vlogo postranskega predmeta, s katerim učitelji niso imeli posebej resnega namena. Tako izjave intervjuvancev kot številna druga evidenca pa kaže, da je bila šola v koroški zgodovini eden osrednjih faktorjev germanizacije.

3. 'Manjšina - večina - matica': Slovenci - z jezikom in kulturo

Nekako še najbližje tistemu pogledu, ki smo ga zastavili v vprašanju 'Kakšni procesi se dogajajo znotraj manjšinske etnične skupine?' smo prišli v tistem delu teksta, kjer skušamo analizirati vsaj nekatere vidike drugačnosti ter podobnosti, tujosti in istovetnosti. Zanimali so nas odnosi med manjšino in večino, manjšino in matico ter znotraj manjšine - v smislu vzorca 'mi - oni'. Zlasti slednji so temeljnega pomena za vprašanje perspektiv slovenske identitete.

Odnosi med večino in manjšino so skoncentrirani okoli dveh ključnih problemov, to sta multikulturalnosti in dvojezičnosti ter konfliktnih situacij, ki iz tega izvirajo. Dvojezičnost je v perspektivi intervjuvancev ocenjena pozitivno, kljub dejstvu, da so Slovenci tako ali tako dvojezični. O multikulturalnosti so stališča različna. Kot pozitivna je ocenjena pod pogojem, da ne pomeni izgubo lastne kulture.

V odnosih med manjšino in matico je istovetenje s slovenstvom prisotno v narodnem oziru, jeziku in kulturi, ni pa istovetenja z državo Slovenijo ali še manj z

3 Več o tem npr.: Minich: Socialni antropolog o Slovencih, Uvodna beseda avtorja, Ljubljana, 1993.

bivšo jugoslovansko državo. Koroški Slovenci so Slovenci, s slovensko kulturo in jezikom, ki živijo v Avstriji.

Predsedke in stereotipe znotraj manjšine smo analizirali na nivoju jezika, ki je najpomembnejši element za kategorizacijo 'drugih'. Negativne podobe tujosti so najizrazitejše pri oznakah etničnih skupin - v koroškem kontekstu se pojavljajo oznake 'čuš', 'vindišar' in 'nemčur'.

Stereotipi se pojavljajo nadalje pri etnično mešanih porokah, dasiravno gre tovrstne predsodke relativizirati v smislu pogostosti in intezivnosti. Precej izrazita podoba tujosti znotraj manjšine je povezana z regionalno neenakostjo. Zlasti pri Ziljanih so občutki odmaknjenosti, ki ni zgolj geografska narave, precej pogosti. Velika večina pripovedovalcev se je omejila od ekstremov, pri čemer zlasti 'nihalci med kulturama'⁴ vidijo ekstreme na slovenski in nemški strani.

4. O etnični samopodobi: Kdo sem? Kako se predeljujem?

V tem razdelku se v veliki meri navezujemo na raziskavo avstrijskih avtorjev 'Dvojezičnost in identiteta'. Po vzoru tega modela smo tudi mi razdelili opravljene intervjuje v več skupin, ki jim je skupna stopnja vztrajanja pri etničnih tradicijah.⁵ Biti Slovenec pomeni različne stvari. Za zavedne Slovence, ki so politično aktivni, pomeni aktiven boj za manjšinske pravice. Za zavedne Slovence, da vsestransko podpirajo zahteve manjšine. Posebej gre obravnavati skupino Slovencev, ki slovensko pripadnost povezujejo s pravico 'govoriti slovensko', se pa popolnoma odrekajo politični aktivnosti. Celo proti politiki so. Antipatija do politične dejavnosti se je pojavila predvsem v generaciji starejših Slovencev. Morda gre iskati vzroke prav v njihovi starosti, namreč v dejstvu, da so doživeli že kar nekaj menjav različnih političnih režimov. Opazili smo tudi, da živijo v tistih delih južne Koroške, ki so v veliki meri slovensko govoreči. Večinoma niso znali nemško, dokler niso šli v šolo ali jih je k temu prisilil nacističen režim. Nihalci med kulturama svoje etnične pripadnosti povečini ne definirajo natančno. Ali odgovarjajo na nivoju jezika ali s pripadanjem obema kulturama. Politično dejavnost zavračajo, ker je ta povezano z ekstremi na eni in drugi strani. Na splošno jih politika ne zanima. Skupina vindišarjev se opredeljuje za Korošce. Vsi na Koroškem rojeni so Korošci, so nam povedali, tako Nemci kot Slovenci. S starši

so praviloma govorili 'vindiš', kar pojmujejo kot narečje, ki ima več opraviti z nemščino kot slovenščino. V javnem življenju govorijo nemško, slovensko le, če so slovensko ogovorjeni. Nedvomno množična je skupina asimilirancev, ki ne čutijo nobene istovetnosti s slovenstvom. Kot je pokazala raziskava 'Dvojezičnost in identiteta', so asimiliranci večidel nekdanji kmečki in delavski proletariat, ki je svojo življenjsko eksistenco iskal v industriji.

Nekaj sklepnih razmišljanj

Navkljub spremenjeni etnični sestavi - seveda na račun 'tanjšanja' slovenskega prebivalstva - je realno ugotoviti, da se je slovenska identiteta na južnem Koroškem vendarle ohranila. Asimilaciji so bili bolj podvrženi obrobni kraji; denimo Labodska dolina ter Zilja, ki je tudi že skoraj popolnoma ponemčena. Bolj ali manj strnjena naselitev Slovencev je prisotna v Rožu in še najbolj v Podjuni. Na splošno bi lahko rekli, da se število nenehno zmanjšuje, da pa vendarle ostaja in se ohranja neke vrste 'kritična masa' slovenskega prebivalstva v nekaj naseljenih jedrih. Ta jedra so - po naših zapažanjih - izključno podeželska. Prav ta pa nudijo možnost nadaljevanja in ohranjanja slovenstva.

Ena bistvenih komponent modernih družb je sposobnost obvladovanja družbenega prostora skozi komunikacije. To velja tako za celotne družbe, njene podsisteme, institucije in posameznike. Manjšina pri tem ni nobena izjema. Nasprotno, zelo pomembno je, da razpolaga z dobro vzpostavljeno komunikacijsko mrežo. Ta ji namreč omogoča konsistentno samopredstavljanje v družbenem prostoru. Komunikacijska mreža mora biti zlasti dobro organizirana znotraj same manjšine, kjer je pomembno imeti dostop do informacij. Te pa naj bi bile v enaki meri prezentirane večinski etnični skupini kot tudi matični družbi. Dolgoročno naj bi bila zagotovljena dvosmernost komunikacij, to pomeni med manjšino in večino ter po drugi strani med manjšino in matico. To je nedvomno ena od poti vplivanja manjšine na večino oziroma na oblikovanje javnega mnenja v večinski družbi.

Govoriti o etničnih identitetah na južnem Koroškem pa ne pomeni samo izredno pestrega etničnega kontinuuma znotraj slovenske etnične skupine, temveč pomeni tudi izredno visoko prezentnost pojava

'negativne' identitete, kar je opazno tako pri slovenski kot nemški etnični skupini. Družbena identiteta je oblikovana po poti negativne omejitve od drugih. Ta pot definiranja 'sebe' ali 'nas' gotovo ni edina možna na območju stika dveh etnij, zato menimo, da je za obe etnični skupini pomembno preseganje tako postavljene 'jaz-podobe'. V enaki meri kot za medetnične odnose na južnem Koroškem to velja tudi za samo slovensko etnično skupino, ki je notranje polarizirana. Ločevanje po kriteriju jezika in iz tega izvirajoča negativna identiteta imata zgodovinske vzroke. Slovence je doletelo ločevanje po kriteriju jezika - na 'Nemcem prijazne Slovence' in 'nacionalistične Slovence'. Slovenska identiteta, definirana v takšnem razlikovanju, je le težko funkcionalna. Tako se je identiteta zavednih Slovencev pravzaprav morala oblikovati v negativni definiciji, torej z omejitvijo od 'Nemcem prijaznih Slovencev'. Nič drugače ni bilo z 'drugo stranjo', torej z tako imenovanimi 'vindišarji', ki so svoje, nedvomno slovensko poreklo, zakrili z dejavnostjo proti slovenski etnični skupini.

4 Več o kategoriji 'nihalcev med slovensko in nemško kulturo' glej v: 'Zweisprachigkeit und Identität, Drava, Slovenski znanstveni inštitut. Celovec. Gre za skupino avstrijskih avtorjev, nosilcev študije 'Dvojezičnost in identiteta', ki je potekala na .... Larcher, Brunner, Jurič, Egger, Boeckmann.

5 Rezultati obeh raziskav so pravzaprav zelo podobni; nekaj je odstopanj, in še to bolj zaradi metodologije raziskave, kot pa vsebinskih odklonov.

Viri in literatura:

- BOECKMANN, Klaus** - Brge (1988): *Stereotype und Typen*. v: *Zweispachigkeit und Identität*, str. 81-104, Drava, Klagenfurt.
- EGGER, Mariola**. (1988): *Sprachliche Konstruktion von Fremdheit*. v: *Zweispachigkeit und Identität*, str. 105-124, Drava, Klagenfurt.
- GOMBOS, Georg** (1988): *Sprache zwischen Schicksal und Wahl*. v: *Zweispachigkeit und Identität*, str. 125-152, Drava, Klagenfurt.
- JURIČ, Marija** (1987): *Implikacije večinsko - manjšinske problematike na Koroškem glede na specifičnost po spolu*, v: *Razprave in gradivo 20*, str. 201-221, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- KEIN EINIG VOLK VON BRÜDERN** (1982): *Sudien zum Mehrheiten-/Minderheitenproblem am Beispiel Kärntens*, Arbeitsgemeinschaft Volksgruppenfrage, Wien.
- LARCHER, Dietmar** (1988): *Die unteren Sieben Achtel des Eisbergs*. v: *Zweispachigkeit und Identität*, str. 221-235, Drava, Klagenfurt.
- MERKAČ, Franc** in **JURIČ, Marija** (1984): *O vaškem vsakdanu*, Drava, Celovec.
- MINNICH, Robert G.** (1993): *Socialni antropolog o Slovenci*. Zbornik socialnoantropoloških besedil, Ljubljana: Slovenski raziskovalni inštitut - SLORI, Amalietti, Ljubljana.
- MOSCOVICI, Serge** (1979): *Sozialer Wandel durch Minoritäten*, Urban und Schwarzenberg, München - Wien - Baltimore.
- PEČAUER, Marko** (1990): *Koroški Slovenec: kulturno razklana osebnost?*, v: *Antropološki zvezki 1*, str. 259-270, Ljubljana.
- PRIESTLY, Tom** (1994): *Strategien zur Entschuldigung des Unentschuldbaren*, v: *Steirische Slowenen: Zweispachigkeit zwischen Graz und Maribor*, str. 119-136, Alpen Adria Alternativ, Graz.
- REITERER, F. Albert** (1996): *Kärntner Slowenen: Minderheit oder Elite? Neuere Tendenzen der ethnischen Arbeitsteilung*, Drava, Klagenfurt.
- LISKA, Janko** (ur.) (1984): *Koroški Slovenci v Avstriji večeraj in danes*, ČZDO Komunist Ljubljana in Drava Celovec.
- STREGAR, Janez** (1998): *Identiteta in manjšina, zavest in odnosi z matico*, v: *Koroški vestnik*, srt. 43-50, Ljubljana.
- SUSIČ, Emidij; SEDMAK, Danilo** (1983): *Tiha asimilacija. Psihološki vidiki nacionalnega odtujevanja*, Založništvo tržaškega tiska, Trst.
- TAJFEL, Henri** (1984): *Intergroup relations, social myths and social justice in social psychology*. v: *The social dimension*, str. 695-7715, Maison des Sciences de l'Homme and Cambridge University Press.
- ZAVRATNIK, Simona** (1995): *Etnična identiteta pri koroških Slovencih*, diplomatska naloga, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- ZAVRATNIK ZIMIC, Simona** (1998): *Pogovori s koroškimi Slovenci: o etnični identiteti, slovenščini, dvojezični vzgoji in samopodobi*, Mohorjeva založba, Celovec - Ljubljana - Dunaj.
- ZWITTER, Fran** (1970): *Etnične in družbene osnove koroškega vprašanja*, v: *Pleterski, Ude, Zorn: Koroški plebiscit*, str. 7-36, Slovenska matica, Ljubljana.